

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet elektrotehnike i računarstva

Matea Vasilj, Matija Kranjčec (Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva);

Tin Kolenko (Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet);

Božo Kvesić (Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike)

Projekt organizacije radionice “Pravo IT(i)”

Zagreb, 2021.

Ovaj rad izrađen je u sklopu suradnje tri studentska zbora Sveučilišta u Zagrebu - Fakulteta elektrotehnike i računarstva, Fakulteta organizacije i informatike, i Pravnog fakulteta; pod vodstvom četiriju studenata – Matee Vasilj, Tina Kolenka, Bože Kvesića i Matije Kranjčeca, a pod mentorstvom prof. dr. sc. Željke Car i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2020./2021.

Sažetak

Rad opisuje projekt i istoimenu radionicu “Pravo IT(i)” od pokušaja njenog provođenja akademske godine 2019./2020 do realizacije radionice akademske godine 2020./2021. Radionica predstavlja plod suradnje triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu – Pravnog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva i Fakulteta organizacije i informatike - a cilj radionice jest pravno opismenjavanje studenata tehničkog područja putem interaktivnih predavanja koja drže profesori i predavači sa stručnim iskustvom iz poslovnog svijeta.

Prvi dio rada bavi se pokušajem provedbe radionice akademske godine 2019./2020. i osnovnim konceptom kako radionica treba biti strukturirana i koju tematiku treba sadržavati kako bi studentima bila od praktične koristi. Uz to, prvi dio rada analizira probleme odabira tematike i organizacijsko-tehnički aspekt radionice

Drugi dio rada opisuje organiziranje i konačnu provedbu radionice “Pravo IT(i)” akademske godine 2020./2021. Navode se ciljevi praktičnosti, multidisciplinarnosti i poticanje interesa studenata za daljnjim pravnim opismenjavanjem te se uspješnost radionice sagleda kroz ispunjenje svakog od triju ciljeva.

Na kraju, radionica se stavlja u kontekst kontinuiteta provođenja i mogućnosti provođenja radionice akademske godine 2021./2022. i daljnjih akademskih godina. Zaključak je da radionica ne treba biti sama sebi cilj, već treba poslužiti kao pilot projekt za daljnje povezivanje studenata i djelatnika triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu.

Summary

The paper describes the project and the workshop “Pravo IT(i)” from its conceptualization and an attempt of the workshop’s realization in the academic year 2019./2020. all the way to its realization in the academic year 2020./2021. The workshop is the result of cooperation between three faculties of the University of Zagreb – Faculty of Law, Faculty of Electrical Engineering and Computing, and the Faculty of Organization and Informatics – with the aim of the workshop being to increase the legal literacy of IT students through interactive lectures conducted by professors and lecturers with business experience in the field of IT.

The first part of the paper deals with the 1st attempt to realize the workshop in the academic year of 2019./2020. Besides that, the first part of the paper deals with the basic concept of the workshop itself – the structure of the workshop and the topics which ought to be covered as to be useful to the students. Lastly, this part of the paper analyses the problems of topic choice and organizational – technical aspect of the workshop.

The second part of the paper covers the organisation and ultimate realization of the workshop “Pravo IT(i)” in the academic year 2020./2021. The goals of practicality, multidisciplinary and stimulating students' interest in further legal literacy are stated, and the success of the workshop is seen through the fulfillment of each of the three goals.

Finally, the workshop is placed in the context of its sustainability and the possibility of conducting the workshop in the academic year 2021/2022. and further academic years. The conclusion is that the workshop should not be an end in itself, but should instead serve as a pilot project to further network students and staff of the three faculties of the University of Zagreb.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. “Pravo IT(i)” akademske godine 2019./2020. – ideja projekta i pokušaj provedbe radionice	3
2.1. Koncept i početak realizacije radionice	3
3. “Pravo IT(i) is back” akademske godine 2020./2021.	7
3.1. Sadržaj i struktura predavanja	7
3.1.1 Uvodno predavanje	9
3.1.2. Predavanja radionice podijeljena prema tematici	12
3.2. Svrha radionice.....	14
3.3. Ishod radionice	15
4. Održivost radionice	19
5. Zaključak	21

1. Uvod

Studenti tehničkog područja nedovoljno su upoznati s pravnom sferom njihovog budućeg rada – bila je često ponavljana izjava koju smo, kao organizatori projekta “Pravo IT(i)”, u razgovoru sa studentima Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu (dalje u tekstu: FER) i Fakulteta organizacije i informatike (dalje u tekstu: FOI) Sveučilišta u Zagrebu mogli čuti. Navedena i slične izjave potakle su nas da pokrenemo multidisciplinarni projekt koji je za cilj imao pravno opismenjavanje studenata dviju spomenutih sastavnica s pravnom podlogom koja stoji iza onoga s čime će se kasnije susretati u struci. Projekt, prigodno nazvan “Pravo IT(i)”, prethodne je akademske godine 2019./2020. osmišljen od strane studenata FER-a, FOI-a i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje u tekstu: PFZG) i uključivao je održavanje jednotjedne istoimene radionice s planom održavanja u ožujku 2020. godine koja se trebala sastojati od predavanja iz područja prava vezano uz informacijske tehnologije (eng. *Information Technology*, dalje u tekstu: IT) i rješavanja praktičnih zadataka vođenih od strane profesora – predavača. Nažalost, nakon jednogodišnje pripreme i mnogo sati uloženog rada radionica nije mogla biti provedena zbog negativnog razvoja Covid-19 krize, odnosno epidemioloških mjera koje su imale za posljedicu zabranu okupljanja većeg broja osoba. Inicijalna je želja za održavanjem radionice ipak ostala među svima koji su sudjelovali u organizaciji radionice, a kako je radionica brojala preko 70 prijavljenih studenata, bilo je jasno da ista razina zainteresiranosti postoji i od strane studenata. Uz naveden interes, poseban su interes iskazali i profesori uključeni kao predavači koji su u više navrata predlagali da se radionica održi naredne akademske godine 2020./2021. Ohrabreni iskazanim interesom za održavanjem radionice, kako od strane profesora i studenata, tako i od strane stručnjaka iz poslovnog svijeta, odlučili smo iznova započeti projekt “Pravo IT(i)” s ciljem stvaranja novog koncepta predavanja i praktičnih zadataka koji bi odgovarali novonastalom izazovu održavanja radionice u elektroničkom obliku. Uz to, odlučeno je da će nova radionica uključivati i predavače sa stručnim iskustvom kako bi dali praktičan osvrt na tematiku predavanja. Tako je nakon više od pola godine planiranja i konceptualizacije, predanog rada 7 predavača i aktivnosti i interesa više od 50 studenata, radionica “Pravo IT(i)” uspješno provedena u razdoblju od 15. – 19. ožujka 2021. godine.

U ovom radu opisan je projekt tijekom kojeg se radionica pripremala i organizirala, kao i provedba same radionice uz navedene dobre prakse i izazove s kojima smo se susretali. Temeljem iskazanih reakcija polaznika radionice zaključujemo da je bila vrlo uspješna te se nadamo da će naš primjer potaknuti i ostale studente s različitih fakulteta da prepoznaju znanja i vještine koja su potrebna za uspješno profesionalno djelovanje, a koja se mogu steći na sličan način multidisciplinarnom suradnjom studenata i stručnjaka različitih područja. Naposljetku, iako je radionica uspješno provedena, bitno je spomenuti kako sama ideja projekta nije završila s provedbom radionice, već se nadamo da ćemo uz pomoć Sveučilišta u Zagrebu i navedenih triju sastavnica radionicu u kontekstu održivosti razviti u jednogodišnji događaj pravnog opismenjavanja i razmjene iskustava između studenata i djelatnika tehničkog i pravnog područja.

2. “Pravo IT(i)” akademske godine 2019./2020. – ideja projekta i pokušaj provedbe radionice

Razvojna misao iz koje je proizašla ideja provođenja projekta akademske godine 2019./2020. pratila je mišljenja i ideje studenata tehničkog područja koje smo, kao organizatori projekta, stjecali u razgovoru i rezultatima upitnika koji su poslani kroz kanale studentskih zborova i udruga studentima FER-a i FOI-a. Osnovno pitanje koje je studentima u razgovoru postavljeno: *Bi li vas zanimao događaj koji bi uključivao pravno opismenjavanje studenata tehničkog područja*, pozitivno je odgovoreno, a dio studenata je uz pozitivan odgovor na pitanje dao i konkretan prijedlog područja informacijskih i komunikacijskih tehnologija iz kojeg imaju izraženiji interes za poznavanjem pravnog okvira.

Tako je, uz ostale prijedloge, predložena i tematika pravne zaštite softvera kao intelektualnog vlasništva, odnosno pitanja zaštite i obrade osobnih podataka iz perspektive razvijatelja programskih rješenja. Osim podrške studenata, ideja je naišla i na podršku profesora s FER-a i FOI-a koji su izrazili interes za sudjelovanjem te također predložili tematiku za koju su smatrali da bi mogla studentima biti interesantna. Svi su prijedlozi, kako od studenata, tako i od profesora, uzeti u obzir pri konceptualizaciji sadržaja i strukture radionice, odnosno ideje da se ista provede.

2.1. Koncept i početak realizacije radionice

Održavanje interaktivnih predavanja o praktičnoj i aktualnoj tematici iz područja prava informacijskih tehnologija bila je inicijalna točka konceptualizacije radionice. Tako je već u početku odlučeno kako je, naspram predavanja od strane studenata, rasprava okruglog stola ili kakvog drugog oblika izlaganja, najpoželjnije da predavanje održe osobe iz struke i/ili profesori i akademici kao članovi akademske zajednice. Uz članove akademske zajednice, posebno je bilo bitno uključiti i predavače sa stručnim iskustvom jer bi time radionica ostvarila jedan od svojih osnovnih ciljeva – praktičnost. Takvo povezivanje teorijsko–akademske dijela s praktičnim dijelom kojeg pruža struka, cjelokupno bi zaokružilo stečeno znanje i iskustvo na radionici i studente približilo mogućoj problematici s kojom će se kao budući IT stručnjaci susretati.

Slijedom toga, a na temelju ranije dobivene podrške, koncept radionice predstavljen je profesorima triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu – Pravnog fakulteta, Fakulteta organizacije i informatike i Fakulteta elektrotehnike i računarstva. Uz to, koncept radionice izložen je i stručnjacima iz poslovnog svijeta: mag.ing.el. Antoniji Vojnović, konzultantici na poslovima upravljanja informacijskim sustavima i tvrtki AKD koja se bavi razvijanjem informacijsko– komunikacijskih rješenja u području digitalnih identiteta i sigurnosti. Općenit je stav, kako profesora, tako i stručnjaka, bio vrlo pozitivan, a rezultat razgovora bile su ideje koje se mogu svesti na prijedloge vezane za: a) problematiku odabira teme interaktivnih predavanja, i b) prijedloge vezane za organizacijsko–tehnički aspekt održavanja radionice

a) Opseg pravne tematike vezane uz područje informacijske tehnologije znatno prelazi vremenske granice ovog projekta i *de facto* je nezamislivo provesti projekt koji bi uključivao tematiku koja bi pokrivala sve moguće pravne teme. Podjednako je nezamislivo očekivati da predavanja određenih tema, ma kako usko bila koncipirana, temeljito pokriju stručno znanje sfere prava u opsegu potrebnom da budući IT stručnjaci uspiju sasvim samostalno riješiti svu moguću pravnu problematiku. Dakle, cilj radionice od početka je postavljen tako da stečena znanja studentima - polaznicima pomognu u kasnijem prepoznavanju i lakšem snalaženju u stručnoj terminologiji i strukturi prava informacijskih tehnologija, ali takvo što nikako ne znači da će oni time ostvariti znanje potrebno za isključivo samostalno snalaženje u području prava. Na primjeru jednog od pravnih područja koje se radionicom željelo pokriti, području licenciranja softvera, takvo što bi značilo da će student nakon uspješno odslušanih predavanja moći samostalno prepoznati pravne okvire vlastitog softvera i skup licenci koji bi se u određenom slučaju mogli primijeniti. Ipak, za izradu specifičnih licenci najvjerojatnije će trebati pomoć pravnih stručnjaka specijaliziranih u području prava informacijskih tehnologija. Sve navedeno vodi do zaključka da tematika predavanja mora biti: i) takva da budućem IT stručnjaku bude od praktične koristi; ii) dovoljno jednostavna da je student – polaznik bez prethodnog pravnog znanja može shvatiti; iii) i na kraju, predavanja moraju biti i dovoljno kratka da radionica može sadržavati više različitih tema koje su studenti predložili kao najinteresantnije. Svako je predavanje koncipirano s navedenim preprekama na umu, a predavači su uložili dodatne napore da uz pomoć studenata - organizatora kreiraju prezentacije koje će osigurati da polaznici radionice s pravnom podlogom, kao i oni bez nje, imaju jednaku korist od predavanja. Konačne teme predavanja radionice koja se trebala održati

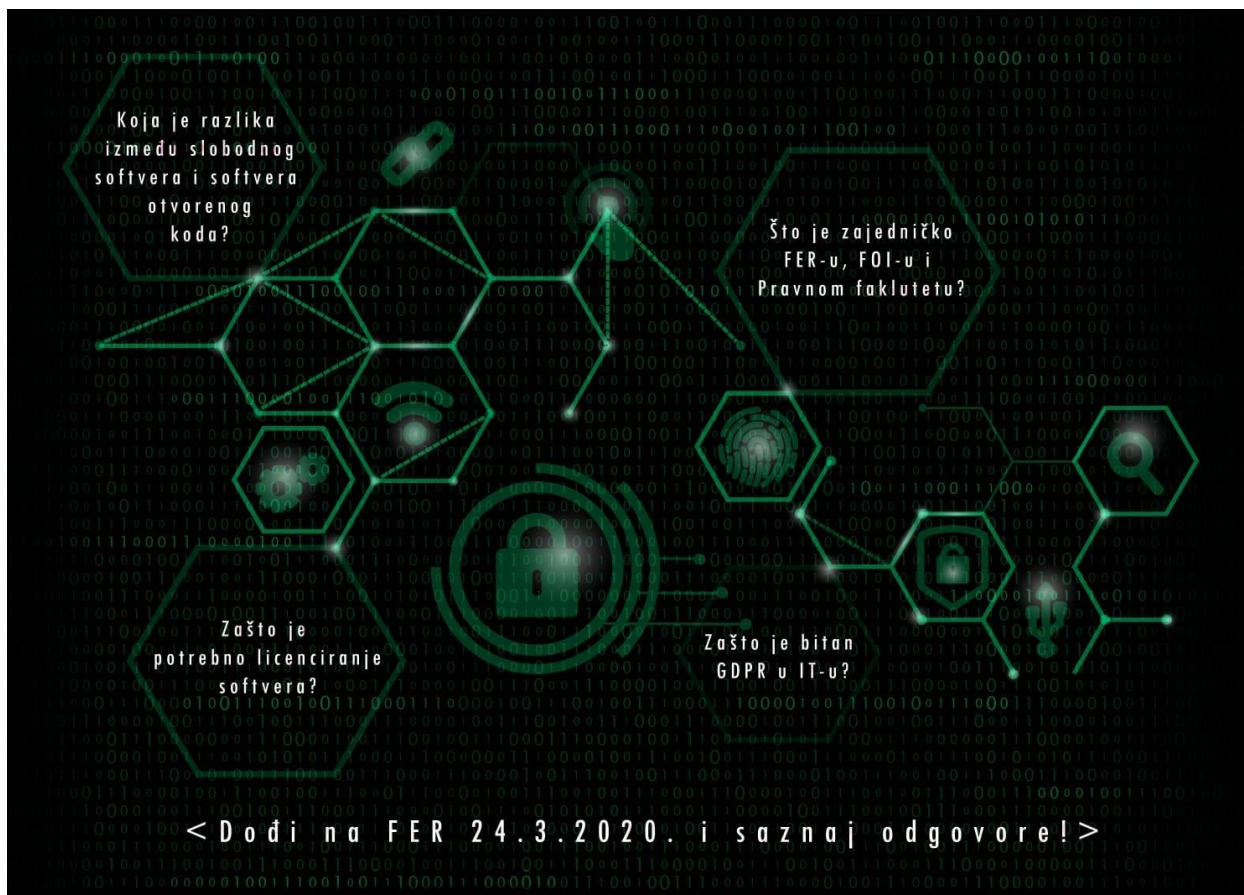
akademske godine 2019./2020. bile su licenciranje softvera i Opća uredba o zaštiti podataka (eng. *General Data Protection Regulation*, dalje u tekstu: GDPR).

b) Glede organizacijsko – tehničkog aspekta radionice, zaključeno je da radionica bude strukturirana kao skup interaktivnih dvosatnih predavanja održanih u razdoblju od jednog tjedna koja bi se održala na FOI-u i FER-u, a predavanja bi slijedile i kraće radionice u kojima bi studenti, podijeljeni u grupe, rješavali zadatke o tematici koja bi bila predstavljena na predavanjima. Kako bi provođenje radionice bilo što lakše, na navedena dva fakulteta opremljene su informatičke dvorane kako bi svi studenti – polaznici imali jednake mogućnosti sudjelovanja u radionici.

Rezultat svega jest završan koncept realizacije radionice „Pravo IT(i)“ za akademsku godinu 2019./2020 i izrada letka (prikazan na Slikama 1 i 2) te brošure koja je sadržavala sve osnovne informacije radionice i sadržaja svakog predavanja.

Slika 1. Prednja strana letka „Pravo IT(i)“ 2019./2020.

Slika 2. Poledina letka „Pravo IT(i)“ 2019./2020.

Nažalost, a kako je ranije navedeno, početak Covid – 19 krize i pogoršanje epidemiološke situacije dovele su do prekida radionice koja je trebala biti provedena u ožujku 2020. godine. Iako smo se nadali da će epidemiološke mjere kasnije dovesti do mogućnosti provođenja radionice koja je bila po svemu strukturirana za provedbu uživo, takvo što se nije dogodilo te smo bili primorani obustaviti cjelokupni projekt „Pravo IT(i) 2019./2020.“. Ipak, ideja provođenja radionice još uvijek je bila aktualna, a podrška profesora bila je ključna u donošenju odluke da se projekt provede naredne akademske godine 2020./2021.

3.0 “Pravo IT(i) is back” akademske godine 2020./2021.

Već je sam početak organizacije radionice za akademsku godinu 2020./2021. nosio sa sobom mnogo pitanja – hoće li predavači htjeti održati predavanja i naredne akademske godine? Hoće li organizacija uključivati druge fakultete, odnosno koje će fakultete uključivati organizacija projekta? Uz navedena pitanja, jedno je od glavnih pitanja bilo ono vezano uz oblik provedbe radionice, tj.. hoće li radionica biti provedena uživo ili u elektroničkom obliku? U vrijeme donošenja odluke o provedbi radionice u akademskoj godini 2020./2021. bilo je preuranjeno znati kakve će okolnosti i mjere vladati u 2021. godini, no isto tako nismo mogli stvari prepustiti slučaju. Iz tog smo razloga odlučili radionicu primarno strukturirati prema elektroničkom obliku provedbe. Inicijalno, kako su epidemiološke mjere popuštale, sve smo više počeli planirati rezervnu varijantu mogućnosti provedbe radionice uživo u prostorima Fakulteta elektrotehnike i računarstva, no kako se takvo stanje nije zadržalo, krajem 2020. godine smo donijeli konačnu odluku o provođenju radionice u isključivo elektroničkom obliku.

Osim pitanja oblika provedbe, morali smo donijeti i odluku glede sukusa same radionice – sadržaja i strukture predavanja.

3.1. Sadržaj i struktura predavanja

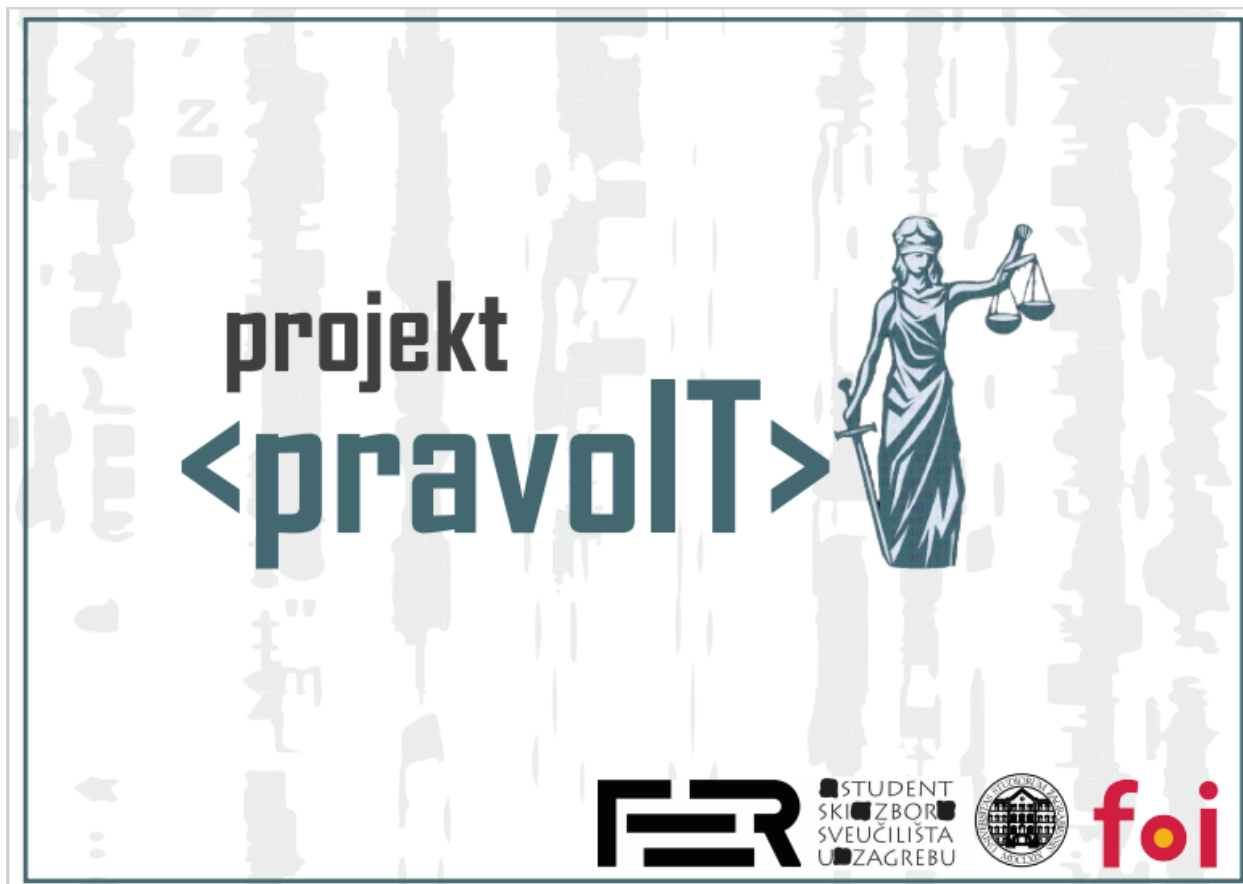
Prva je potrebna izmjena radionice u odnosu na akademsku godinu 2019./2020. bila u sadržaju i tematici prethodno utvrđenih tema predavanja. Cilj - da teme predavanja trebaju slijediti iskazane interese koje su studenti izrazili u odgovorima na ranije postavljena pitanja organizatora projekta iz ak. god. 2019./2020. - bio je postignut tako što su organizatori projekta surađivali s predavačima u izradi novih materijala za predavanja prilagođene elektroničkom obliku predavanja. Uz to, trebalo je odrediti novi datum provedbe radionica, a što je i učinjeno u dogovoru s predavačima, te je kao novi datum provedbe radionica definirano razdoblje od 15. do 20. ožujka 2021. godine. Nova je radionica nazvana „Pravo IT(i)“, a na Facebook internetskoj stranici projekta i brošuri stavljen je i dodatak „*is back*“ kako bi naglasili kontinuitet provođenja i organizacije koja nije stala

s prethodnom akademskom godinom 2019./2020. (primjer dodatka prikazan na slici 3; primjer prednje strane brošure radionice za akademsku godinu 2020./2021. prikazan na slici 4).

U suradnji s profesorima određeno je da će tematika predavanja slijediti sadržaj iz područja - a) licenciranja softvera, b) računalne forenzike, c) GDPR-a, te d) ostalih predavanja koje predstavljaju poveznicu pravne znanosti s informacijskom tehnologijom, a sama će radionica biti otvorena uvodnim predavanjem koje će studentima – polaznicima detaljnije pojasniti ciljeve radionice i njenu strukturu predavanja.

Slika 3. Prikaz najave provedbe nove radionice u akademskoj godini 2020./2021.

Slika 4. Prikaz prednje strane brošure radionice za akademsku godinu 2020./2021. zajedno sa logotipom triju sastavnice koje su sudjelovale na projektu i logotipom Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu

3.1.1 Uvodno predavanje

Radionica je otvorena održavanjem uvodnog predavanja 15. ožujka 2021. godine koje je održano u mješovitom fizičko – elektroničkom obliku. Mješoviti oblik uvodnog predavanja postignut je tako da su svi studenti – polaznici i veći broj predavača predavanju prisustvovali u elektroničkom obliku putem Google Meet-a, a manji broj predavača zajedno sa studentima koji su radionicu organizirali sudjelovao je u fizičkom obliku u prostorima Fakulteta elektrotehnike i računarstva. Iako je bilo ideja da se ovakav mješovit oblik koristi za sva predavanja na radionici, odlučeno je da će mješovit oblik biti korišten isključivo na uvodnom predavanju. Glavni razlog takvoj odluci jest što velik broj studenata - polaznika nije bio u Zagrebu za vrijeme održavanja radionice, a čime bi *de facto* znatno ograničili mogućnost takvog oblika održavanja radionice.

Što se tiče samog sadržaja uvodnog predavanja, predavanje je imalo ulogu, uz brošuru koja je studentima i ranije bila dostupna (struktura predavanja u brošuri prikazana je na slici 5), formalnog predstavljanja predavača i tematike predavanja studentima, kao i upoznavanja studenata s ciljem radionice. Tako su se na uvodnom predavanju imali mogućnost predstaviti svi predavači, a uvodni su govor o važnosti ovakvog multidisciplinarnog projekta održali prodekan za znanost FER-a, prof. dr. sc. Nikola Mišković, i prodekanica za nastavu i studente FOI-a, prof. dr. sc. Sandra Lovrenčić (fotografija uvodnog govora prof. dr. sc. Nikole Miškovića prikazana je na slici 6). Nadalje, kako studenti ne bi smatrali da je pravno opismenjavanje bitno isključivo u onom teoretsko – akademskom smislu, bitno je bilo uključiti i predavače koji će se osvrnuti na praktičnu prirodu poznavanja prava informacijskih tehnologija. Tako su studentima kratko predavanje održali Kristina Leko Kuštrak (fotografija s predavanja prikazana je na slici 7), predstavница tvrtke AKD koja se bavi razvijanjem IT rješenja u području digitalnih identiteta i sigurnosti, i Tena Šimek, predstavница tvrtke Span koja se bavi projektiranjem i održavanjem informacijskih sustava.

<p>15 OŽUJAK</p> <p>Uvod o upravljanju projektima + Case study (14-16) prof.dr.sc. Ž.Car</p>	<p>16 OŽUJAK</p> <p>Licenciranje + Case study (14-16) izv.prof.dr.sc. M.Vuković</p>	<p>17 OŽUJAK</p> <p>Uvod u računalnu forenziku (12-14) izv. prof. dr. sc. P. Pale AKD:Elektronička osobna iskaznica + Case study (14-16)</p>
<p>18 OŽUJAK</p> <p>Općenito poveznica između Prava i IT-a(14-16) Antonija Vojnović(Span) Primjena forenzike u sudskim procesima + Case Study(16-18) prof.dr.sc. M.Bača</p>	<p>19 OŽUJAK</p> <p>Pravni aspekti GDPR-a(14-16) univ.spec.iur. T.Zrinski Privatnost za studente + Case Study(16-18) izv.prof.dr.sc. R.Mekovac</p>	

Slika 5. Prikaz strukture predavanja kako je ona opisana u brošuri radionice za akademsku godinu 2020./2021.

Slika 6. (lijevo) Prikaz uvodnog govora prof. dr. sc. Nikole Miškovića o važnosti multidisciplinarnosti prirode projekta; Slika 7 (desno) predavanje predstavnice AKD-a, Kristina Leko Kuštrak, o važnosti poznavanja pravnog okvira na primjeru projekta razvitka elektroničke osobne iskaznice

Slika 8. Prikaz dijela uvodnog predavanja u kojem organizatori projekta „Pravo IT(i)“ sjede za panelom u prostorima FER-a, dok drugi uzvanici prisustvuju sjednici u elektroničkom obliku.

3.1.2. Predavanja radionice podijeljena prema tematici

Nakon uvodnog predavanja održana su i ostala predavanja koja će u ovom radu biti izložena redoslijedom: a) licenciranja softvera; b) računalne forenzike, c) GDPR-a; i d) ostalih predavanja koja predstavljaju poveznicu pravne znanosti s informacijskom tehnologijom.

Ad. a) Licenciranje softvera, kao jedna od početnih tema i jedna od tema za koju su studenti u razgovoru s organizatorima projekta izrazili najveći interes, uključivala je izlaganje izv. prof. dr sc. Marina Vukovića s FER-a u kojem su predstavljene najčešće korištene licence otvorenog i vlasničkog koda, odnosno licence koje spadaju u sferu General Public License-a, Creative Commons-a i ostalih češće korištenih oblika standardiziranih licenci. Predavanje je također obradilo i osnovnu pravnu podlogu za shvaćanje pojma licenci i njihove uloge u pravnom prometu,

dok je za studente Pravnog fakulteta predavanje bilo zanimljivo i korisno iz aspekta značenja pojmovlja otvorenog / vlasničkog softvera i njihove uloge u prostoru prava informacijskih tehnologija.

Ad. b) Računalna forenzika javila se kao nova interesantna tema koja je bila potaknuta od strane studenata Pravnog fakulteta, a čiji je sadržaj interesirao i studente tehničkog područja. Predavanja je održao prof. dr. sc. Predrag Pale s FER-a, a izlaganje je uključivalo osnovne zadatke forenzičara u svijetu IT-a i osvrt na današnje korištenje podacima te na koji se način isti mogu (zlo)uporabljivati pri korištenju informacijske i komunikacijske tehnologije (prikaz scene s predavanja nalazi se na slici 9).

Uz to, predavanje primjene forenzike u sudskim procesima, koje je održao prof. dr. sc. Miroslav Bača s Fakulteta organizacije i informatike, uključivalo je ICT forenziku u kontekstu dokazivanja kaznenih djela te razvoj u novom načinu dokazivanja uporabom digitalnih dokaza i specifičnosti koje se za to vežu. Predavanje također prolazi mogućnost vještačenja od strane budućih IT stručnjaka

Slika 9. Prikaz početka predavanja doc. dr. sc. Predrag Pale na temu „Uvod u računalnu forenziku“

Ad. c) Tematiku vezanu uz primjenu GDPR-a izlagala je izv. prof. dr. sc. Nina Gumzej, profesorica na katedri Prava informacijskih tehnologija na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. GDPR kao pojam danas se vrlo često javlja, a kao propis pravnog okvira Europske unije predstavlja jedan od temeljnih pravnih izvora vezanih za zaštitu i obradu osobnih podataka na području Europske unije. Iz tog je razloga bitno da svi budući IT stručnjaci budu svjesno što smiju, a što ne smiju s osobnim podacima, kako se ne bi izložili nepotrebnim rizicima pravnih tužbi te kako bi i sami mogli zaštititi svoje podatke u digitalnom okruženju. Predavanje je obuhvatilo osnovne pojmove o GDPR-u te je dalo studentima uvid u njegovo pravno djelovanje i mogućnosti koje mogu poduzeti glede obrade i zaštite osobnih podataka.

Tematiku je dodatno obradila izv. prof. dr. sc. Renata Mekovec s Fakulteta organizacije i informatike koja je GDPR sagledala iz aspekta ugroza za privatnost studenata. Time su odgovorena pitanja kao što su: obrađuju li se osobni podaci na fakultetu, tko i kako ih obrađuje te za što se koriste? Kako studenti daju svoje osobne podatke? itd. Na taj je način studentima pružena dodatna perspektiva vezano uz normativni okvir GDPR-a.

Ad. d) Uz navedene teme, bitno je bilo iste povezati u cjelinu koja bi studentima olakšala snalaženje u pravnom prostoru kao takvom, ali i u prostoru projekata s kojima će se ubuduće susretati. Shodno tome, prof. dr. sc. Željka Car s FER-a održala je predavanje vezana uz temu upravljanja projektima a uz predavanje održana je i kratka praktična radionica kako bi predočeno teorijsko znanje bilo stavljeno u kontekst prakse. Također, održano je predavanje koje je studentima - polaznicima dalo osnovna znanja o poveznici između prava i informacijske i komunikacijske tehnologije, a koje je održala mag.ing.el. Antonija Vojnović koja je fokus stavila na kontekst prakse kojom se vode različita IT trgovačka društva pri usklađivanju svojih projekata s pozitivnim zakonskim okvirima.

3.2. Svrha radionice

Svrha radionice može se opisati u tri točke – praktičnost, multidisciplinarnost i interes za daljnjim stjecanjem znanja iz područja prava IT-a:

a) Praktičnost: osnovna je svrha radionice da studenti – polaznici ubuduće znaju prepoznati pravne oblike izložene na predavanjima i da znaju pravnu terminologiju i strukturu staviti u kontekst budućih pravnih izazova u struci. Dakle, ideja projekta jest da stečeno znanje studentima služi

prvotno kao orijentir, tj. da znaju prepoznati vrstu pravne problematike te da znaju kako formulirati svoj upit pravnim stručnjacima. Uz to, valja napomenuti kako su izložena predavanja često davala znatno više od osnova – tako je, npr. predavanje iz licenciranja softvera studentima dalo uvid u osnovne besplatne licence koje studenti mogu koristiti u svom daljnjem radu.

b) Multidisciplinarnost - tijekom radionice omogućeno je povezivanje studenata i djelatnika fakulteta koji prema prirodi svojih znanosti načelno nemaju suradnju izraženu kao s fakultetima koji dijele njihovu znanstvenu i stručnu specijalizaciju. Iz tog je razloga bilo važno predstaviti pravo s gledišta IT-a i IT s gledišta prava, kako za studente tehničkog područja, tako i za studente Pravnog fakulteta. Struktura polaznika također odražava taj cilj te je već u početku organizacije odlučan ravnopravan omjer studenata – polaznika svakog od triju fakulteta.

c) Poticanje interesa studenata za daljnjim pravnim opismenjavanjem. Poruka je da snalaženje u propisima vezanim za struku IT-a nije nepremostiv izazov i da poznavanje istog može polučiti iznimno korisne rezultate u projektima svakog budućeg IT stručnjaka. Tako će u već ranije navedenom primjeru licenciranja softvera biti puno lakše koncipirati što bi određena licenca valjala sadržavati i prije no što pravni stručnjak izrazi svoje stajalište, a samim time će budući IT stručnjak izbjeći nepotrebne pravne troškove ili će, vjerojatnije, moći puno bolje konstruirati svoj upit pravnoj struci.

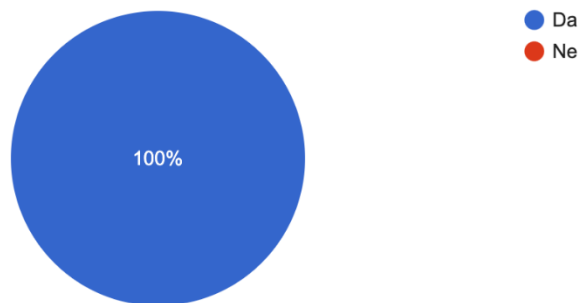
3.3. Ishod radionice

Za početak s gledišta ispunjenja cilja praktičnosti radionice, treba spomenuti da je radionica uspjela u namjeri da pravno znanje predstavi na jednostavan i praktičan način kako bi studentima u struci isto bilo od što je moguće veće koristi. Primjer navedenog jest provedena završna anketa među studentima – polaznicima od kojih svi ispitanici na pitanje: „*Smatrate li da ćete kasnije u struci primijeniti stečena znanja koja ste naučili sudjelovanjem na projektu?*“ odgovaraju pozitivnim odgovorom (statistički prikaz odgovora prikazan je na slici 10). Razlog iz kojeg su svi ispitanici završne ankete navedeno pitanje odgovorili pozitivnim odgovorom vezan je uz samu interaktivnu strukturu radionice, odnosno korištenje predavanja kao alata putem kojih studenti sami dolaze do zaključaka bez nepotrebnih *ex cathedra* oblika predavanja s minimalnim angažmanom studenata. Mišljenjem da studenti najbolje uče kad rješavaju konkretne zadatke, *ex*

cathedra dio predavanja sveden je na onaj minimum potreban za upoznavanjem osnovnog pojmovlja bez kojeg je praktično rješavanje zadataka nemoguće. Iz tog su razloga predavanja sadržavala različite online upitnike i zadatke čija je svrha bila poticanje studenata da vlastitom inicijativom dođu do odgovora i da se rasprava vodi prema dijelu tematike koja studente najviše zanima. Taku su, primjerice, na predavanju „Uvod u računalnu forenziku“ koju je održao prof. dr. sc. Predrag Pale, studenti konkretizirali interes za pokretanjem daljnje rasprave s profesorom glede teme računalne forenzike u obliku pokretanja novog predavanja koje bi se održalo akademske godine 2020./2021. Dakle, rezultat ostvarenja cilja praktičnosti najbolje pokazuje studentski angažman na predavanjima predstavljen u obliku pitanja koja su studenti postavljali, a koja su bila konkretna i često vezana uz pravne probleme s kojima su se trenutno susretali. Primjer prethodnog jest pitanje studenta koji je, uz opis razvitka vlastitog softvera, bio zainteresiran od profesora Marina Vukovića saznati o tome koja je vrsta pravne zaštite u njegovom slučaju najbolja. Takva su pitanja i drugim polaznicima razjasnila zašto je to što uče praktično i zašto im poznavanje pravnog okvira može biti od velike pomoći.

Smatrate li da ćete kasnije u struci primijeniti stečena znanja koja ste naučili sudjelovanjem na projektu?

35 odgovora

Slika 10. Statistički prikaz u obliku kružnog grafikona koji prikazuje odgovor studenata – polaznika na pitanje „Smatrate li da ćete kasnije u struci primijeniti stečena znanja koja ste naučili sudjelovanjem na projektu?“

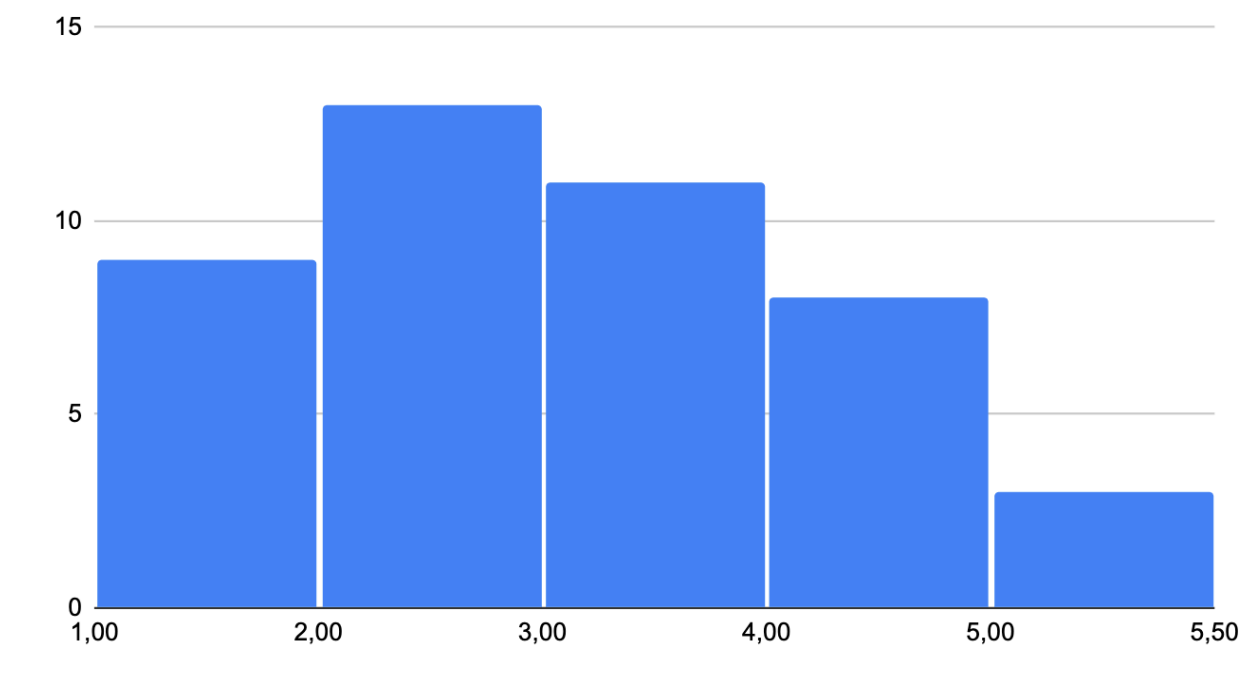
Osim toga, na ostvarenje cilja upućuju i odgovori studenata u završnoj anketi radionice (slika 11) koji pokazuju da osnovni cilj studenata u prijavi nije bio puko sudjelovanje koje je samo sebi svrha, već želja da steknu znanja koja će im u struci trebati.

C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Koje predavanje vam se	Smatrate li da ćete kasni?	Komentar					
11	Računalna forenzika i GF	Da						
12	Elektroničke osobne iska	Da	Jako dobra radionica, nadam se da u budućnosti bude još					
13	Forenzika	Da	Iz svakog sam predavanja izvukao nešto zanimljivo što ću sigurno pamtit. Nadam se da će idućih godina predavanja biti u nekom boljem terminu (2. mjesec ili večernji sati radnih					
14	Predavanje profesora Pri	Da	Vrlo zanimljiva radionica koja daje znanja koja se inače ne daju studentima tehničkih fakulteta o pravnim stvarima koje su im potrebne za budućí/sadašnji posao te o očuvanju podi					
15	Predavanje profesorice C	Da						
16	Digitalna forenzika	Da	Svaka čast na inicijativi. Veoma zanimljiva predavanja i svakako bih radionicu preporučila svojim kolegama.					
17	Računalna forenzika	Da	Hvala na mogućnosti sudjelovanja u radionici, stekao sam puno korisnih informacija koje ću sigurno upotrijebiti u budućnosti i vrlo sam zadovoljan samom idejom radionice. Predav					
18	Uvod u računalnu forenziku	Da	Projekt je bio jako zanimljiv, mogli smo naučiti puno novih i korisnih informacija.					
19	Digitalna forenzika	Da	Iznimno poučna i korisna radionica					
20	Digitalna forenzika	Da	Predavači su vrlo odgovorno i temeljito pristupili predavanju. Sve pohvale za ozbiljnost i sistematičnost.					
21	Predavanje prof Željke C	Da	Bilo je zabavno, naučila sam dosta novih stvari koje će mi nadam se pomoći kasnije u životu.					
22	Podjednako draga preda	Da	Sve je bilo odlično, svaka čast organizatorima :)					
23	Predavanje o projektima	Da	Sve je super jedino buduće da se radi samo na jednoj platformi, npr zoom ili teams					
24	Računalna forenzika	Da	Ovaj projekt mi se veoma svijeo jer je bio izuzetno poučan. Puno sam toga naučila što vjerujem da na samom fakultetu ne bi. Voljela bi da se svake godine održava ovakvo nešto					
25	Zadnje - GDPR	Da	Zahvaljujem se. Odlična radionica, odlični predavači...sve pohvale!					
26	Teško mi je izdvojiti neko	Da	Tematika radionice je pun pogodak, a sama organizacija čista petica. Mislim da ste i s predavačima potpuno pogodili, meni su predavači s FER-a generalno jedni od najboljih profe					
27	Od Željke Car	Da	Svaka čast na cijeloj radionici!					
28	Pale	Da						
29	Sve su odlične ali jedna r	Da	Odlična stvar nadam se da bude još toga					
30	Predavanje prof. Palea i	Da	Svaka čast na trudu. Odlični predavači, hvala na lijepom iskustvu.					
31	Primjena forenzike u sud	Da	Smatram da sam tokom ove radionice saznao jako puno informacija i s tim znanjem nastavim dalje u život oprezniji i osvješteniji u svojim postupcima!					
32	Primjena forenzike u sud	Da	Jako zanimljiva predavanja. Nažalost nisam stigao pogledati sva zbog preklapanja s faksom. Sve u svemu drago mi je da sam se priključio radionici.					
33	Predavanje Antonie Vojn	Da	Radionica je bila odlično organizirana unatoč teškoj situaciji i online pristupu. Žao mi je što zbog nastave na fakultetu nisam mogao biti na većini predavanja, ali s onim predavanjin					
34	Računalna forenzika	Da	Žao mi je samo što neka predavanja nisu snimana, a vremenski su se preklapala s drugim obvezama.					
35	Upravljanje projektima i r	Da						

Slika 11. Prikaz dijela komentara studenata – polaznika danih u završnoj anketi radionice

Osim cilja praktičnosti, drugi cilj – onaj multidisciplinarnosti – također je ispunjen. Tematika i struktura predavanja sastavljena je na način koji osigurava, kako studentima tehničkih znanosti, tako i studentima prava, da prate predavanja nevezano uz prethodno poznavanje tehničkih pretpostavki IT-a i/ili pravnih propisa. Takvo što je postignuto na način da su sva predavanja sadržavala kvalitetan uvod koji je adekvatno objasnio sukus pojmovlja i strukture tematike. Rezultat predavanja koncipiranih na takav način jest veliki raspon studenata različitog opsega znanja koji je vidljiv u činjenici da su održana predavanja pratili studenti od prve godine preddiplomskog studija do studenata diplomskog i doktorskog studija (statistički prikaz raspona studenata po studijskim godinama studija prikazan je na slici 12). Osvrnuti se treba i na multidisciplinarnost u pogledu interakcije studenata – polaznika triju fakulteta i međusobne razmjene znanja i iskustva u području prava informacijskih tehnologija. Već je ranije rečeno da studenti tehničkih znanosti i studenti prava prethodno nisu imali toliko prilika glede međusobne razmjene znanja i iskustva. Ovakav spoj prava i IT-a bitan je i za razvijanje daljnje pozitivne prakse među kolegama triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, a radionica je uspješno povezala zainteresiranost i želju za sudjelovanjem svih studenata – polaznika.

Akademski godina polaznika

Slika 12. Statistički prikaz raspona studenata po studijskim godinama studija.

Posljednji naveden cilj kojeg je radionica namjeravala ostvariti, a za kojeg smatramo da je uspješno ostvaren, jest ideja da se studente zainteresira za problematiku prava informacijskih tehnologija i da ih se potakne na daljnje samostalno istraživanje. Dapače, sam je projekt nastao kao plod toga što smo mi, kao organizatori projekta, radili na znanstvenim radovima koji su se ticali područja prava informacijskih tehnologija. Mišljenja smo da je navedeno znanstveno područje jedno od onih koje će se narednih godina rapidno razvijati i prilagođavati novim okolnostima i da bez kvalitetne suradnje kolega iz pravne struke s njihovim kolegama iz tehničkog područja neće biti moguće razviti suvremene pravne okvire dovoljno kvalitetne da pokriju brz tijek razvoja koji će ovu granu prava ubuduće pratiti. Iz tog smo razloga veliki naglasak stavili na tome da predavanja budu ne samo interesantna i praktična, već i aktualna. Tematika mora biti aktualna, svježija i mora služiti kao kvalitetna podloga za svakog studenta – polaznika koji bi o njoj želio istražiti više. Smatramo da sve izabrane teme odgovaraju aktualnoj i stvarnoj potrebi da se o njima govori i da kao takve služe kao odličan početak za daljnje individualno istraživanje.

Kao zahvalu od strane organizatora projekta, a za velik angažman predavača i studenata, svi su sudionici radionice za svoje sudjelovanje dobili zahvalnice (predložak zahvalnice prikazan je na slici 13).

Slika 13. Prikaz predložka zahvalnice

4.0. Održivost radionice

Kako je već ranije rečeno, “Pravo IT(i)” pilot je projekt suradnje triju fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i kao takav nije završen, već je jedna od etapa daljnje multidisciplinarnе suradnje stručnjaka, djelatnika i studenata triju sastavnica. S tim na umu, planirana je provedba radionice i sljedeće akademske godine s mogućim uvećanjem broja sudionika i predavača. Naravno, rano je predviđati na koji način valja provesti radionicu akademske godine 2021./2022., a takvo bi previđanje zasigurno prelazilo granice ovog rada. Iako ne možemo reći na koji način će se radionica provesti, o kojim temama će se izlagati, niti tko će biti izlagači, možemo reći da je sukces

cijelog projekta jednak – nastaviti suradnju između triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu u cilju poticanja suradnje djelatnika i studenata na području prava informacijskih tehnologija.

5.0 Zaključak

Začetak ideje pravnog opismenjavanja studenata tehničkog područja kulminirala je održavanjem radionice „Pravo IT(i)“ akademske godine 2020./2021. Radionica je, uz sve prepreke prethodne akademske godine 2019./2020. i prepreke koje je pružao elektronički oblik izvedbe, uspjela ostvariti prvotnu ideju pravnog opismenjavanja studenata FER-a i FOI-a putem interaktivnih predavanja održanih od strane profesora i predavača s bogatim stručnim iskustvom. Na taj su način studenti – polaznici uživali spoj teorijsko – akademskog s praktičnim znanjem kojeg pruža struka, a koje je na predavanjima konkretizirano sukladno najčešćom pravnom problematikom koja zahvaća buduće IT stručnjake u praksi.

Osim cilja praktičnosti, radionica je ispunila i cilj multidisciplinarnosti, tako što su predavanja strukturirana tako da ih studenti - polaznici svih triju sastavnica Sveučilišta u Zagrebu – Pravnog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva, i Fakulteta organizacije i informatike – mogu shvatiti i iz njih steći pravno – tehničku osnovu daljnjeg istraživanja. Uz to, bitan je naglasak radionice stavljen na povezivanje studenata i djelatnika triju sastavnica te njihovu suradnju u području prava informacijskih tehnologija.

Uz navedene ciljeve, ideja radionice – pravno opismenjavanja i zbližavanje studenata prava i tehničkog područja - nije stala. I dalje postoji potreba da studenti steknu novo pravno znanje u području informacijskih tehnologija, kako od strane studenata tehničkog područja, tako i od strane studenata prava. Cilj nam je, kao organizatorima projekta, pretvoriti ovaj projekt i radionicu u jednogodišnje događanje koje spaja studente i djelatnike navedenog područja, a smatramo kako je ovaj pilot projekt učinio velik korak glede tog cilja.